

ANDREJ BLATNIK, LUKNJE

Blatnikov roman *Luknje* s podnaslovom »zgodbe stranpota« se dogaja v času, ki ima zaostrene in do konca prignane lastnosti našega. Družbeno tkivo in vse povezovalno odмира in posameznik je vse bolj izoliran, prepuščen interpretacijam nepregledne količine na prvi pogled nepovezanih dogodkov in lastni iznajdljivosti. Tudi pripovedovalec, ki začne kopati, kot mnogi, luknjo, skrivališče. Ob enem redkih stikov z drugimi ima smolo, ker se je pripravljaj in učil tujih jezikov in kultur, jo skupi. Takrat ga reši skrivnostni vodnik in skupaj se podata na iskanje trakov kultne glasbene skupine, ki lahko reši svet – ali vsaj njiju, če se odpravita na odisejado. Roman je spisan fragmentarno, kot niz oštevilčenih poglavij na način kanoničnih besedil in po dikciji včasih ta tudi priklicujejo, opisov zunanjega, družbe in njenega delovanja, je malo. Več je namigov in spogledovanja z literarno klasiko in množično kulturo, polpreteklo zgodovino, nekaj je spraševanja o naravi spremembe, ki jo prinese potovanje, nekaj o potopisih nasploh in o tem, da potujemo vedno zato, da bi se vrnili na začetek, k sebi. Roman priklicuje podobo konca sveta, ko se zgostijo prevrati in vsakovrstne aporije, na robu absurdnosti so tudi dialogi, ki so filozofsko zaostreni in abstraktni. Blatnikova pisava je pregnetena z aluzijami in citati, pravzaprav so ti njeno literarno meso, slog je filozofsko hladen, odmaknjen in samouvrtan s komentarji, odboji in njegove glavne retorične figure so variacije.

GAŠPER KRALJ, ŠKRBINE

Roman *Škrbine* Gašperja Kralja je zgodba o nenapisanih zgodbah, ki jih piše nekdo drug. Nenapisane zgodbe o življenjskih okruških pripovedovalca (odnos do očeta, naključno očetovstvo), nesojenega pisatelja in anonimnega junaka romana delujejo kot torzo morebitne pripovedi. Junak je prekarni prevajalec, ki se v tujem besedišču ne prepozna. Nameni se pisati zgodbo o babici, opisati njeno dejavno življenje v burnem 20. stoletju, o katerem skoraj ni sledu v arhivih in ustanovah, kjer je delovala. Drobce življenja beleži na raztrošenih lističih, iz katerih štrlijo le ostre in boleče »škrbine« nenapisanih zgodb. Z vzporedno pripovedovalko Klaro komunicira po spletu. Klara urejuje škrbine in jim pripisuje pomen in smisel. Iz njih razpleta potencialno zgodbo, ki naj bi iz junaka naredila pisatelja. Razkorak med razpršenostjo junakovega doživetega dogajanja in možnostjo literarne ubeseditve je prevelik, da bi bilo mogoče iz raztrošenih lističev napisati roman. Kraljeve Škrbine se bralcu ponujajo kot samorefleksija o mejah in možnostih ubeseditve življenjskega dogajanja in človekovega postajanja. Še tako fragmentarno eklektični roman, ki nam ga literatura sicer ponuja že celo stoletje, bi nenapisane drobce dogajanja in postajanja stlačil v Prokrustovo posteljo dogodka in stanja. Gašper Kralj pripoveduje zgodbo o okruških resničnosti. Sodobni tehnološki svet jih označuje, zapisuje, preslikava. Ko jim samovoljno pripisuje pomen in smotrnost, postanejo konstrukt na tržišču uporabnih resnic.

MIRANA LIKAR, PRIPOVEDOVALEC

Biografski roman Mirane Likar *Pripovedovalec* je zgodba o tem, kako zelo potrebujemo pripovedovanje o sebi, o tem, kaj se nam je zgodilo, o tem, kdo smo. Dvaindevetdesetletni Nikolaj Šturm, ki ga je zdravnica opozorila, da mora biti pri svojih letih pripravljen na vse, se odloči, da bo smrt pričakal s pomočjo ženske, ki bo zanj skrbela. Kupčija, ki jo ponudi natararici iz bližnjega lokala, obema prinese to, kar si najbolj želita: varnost in z njo svobodo, da jima ne bo treba početi, česar nočeta. Sandra se bo s poroko rešila mučne službe in znova zaživela, Nikolaj ne bo umrl sam in končno bo lahko nekemu povedal svojo nenavadno zgodbo, polno samozatajevanja in pretvarjanja. Nikolaj Šturm, če je to sploh njegovo pravo ime, ni junak svojega časa, ampak mojster preživetja. V njegovem dolgem življenju se je zamenjalo veliko sistemov, vsi so ga hoteli spremeniti v svoje kolesce, a jim je to uspelo samo do določene mere. Največjo dragocenost, golo življenje je zmeraj znova ohranil, pa čeprav so bile razmere še tako nemogoče. Pomagalo mu je znanje, ki ga je ob popolnem spominu z lahkoto nabiral, pa tudi prepričanje, da vse zmore, da je neranljiv, da bo edini preživel. Glava je komandant, vse je v njej, pravi Nikolaj. In še: Svet spreminjajo prividi. Nikolaj je svojo zgodbo povedal Sandri, nam jo pripoveduje tretjeosebni pripovedovalec, na videz vseveden, ampak nič bolj zanesljiv, kot je Nikolaj, kadar prevzame njegovo perspektivo. Zgodbo je težko povedati, ker ni le ena, zgodb je več, pravi Nikolaj na začetku. Mirana Likar je s svojim romanom prepričljivo dokazala, kako se da pripovedovati.

LUCIJA STEPANČIČ, NAJ ME KDO ZBUDI

Roman *Naj me kdo zbudi* Lucije Stepančič se predstavlja kot reinvencija in posodobitev ljudskega motiva mrtveca, ki pride po ljubico, a postavljenega v kontekst sodobne kulturniške in umetniške srenje, zbrane na petični razstavi v Firencah. Pripovedovalka, diplomirana umetnostna zgodovinarica iz Celja, podleže šarmu čednega neznanca, ta pa jo zaradi prekletstva, ki visi nad njim, zvleče v globine pekla. Dogodivščine, ki si sledijo v nelinearnem, časovno preskakujočem narativnem nizu, združujejo različne literarne, slikarske, filmske in druge predstavitve onstranstva. Podzemlje je prostor akcije, nepredvidljivih zasukov in zapletov, poseljeno z nenavadnimi podobami dobrodušnih Volandov, zafrkantskih Behemotov, a tudi kakšne zagrenjene ugotinovski duše. Hibridno besedilo v sebi združuje elemente grških mitov, pikaresknega romana, latinskih erotičnih satir, detektivk, fantastike in parodijo vampirskih zgodb za mlade odrasle, ki se upogibajo perspektivi razgledane, a ironične pripovedovalke. Pekel, v katerega je ujeta, je prostor brez časa in čas brez prostora, izložba izpraznjenih pomenov za žive mrtvece, kjer se razpršeni (posmrtni) subjekt ne more identitetno osrediščiti niti okrog lastnega imena, kaj šele vse bolj zabrisanih, prosojnih spominov. V tavanju med novimi razsežnostmi, bizarnimi sanjami in posmrtnimi vizijami pripovedovalki ostane le še jezik, uživanje v pripovedovanju zaradi pripovedovanja samega.

Ljubljana, 12. aprila 2021